

Ikääntyneiden kokemukset lähisuhdeväkivallasta kysymisestä - kyselyn tuloksia

Osana SAVE -hanketta Suomessa tehtiin touko-kesäkuussa 2022 pienimuotoinen kysely 65 vuotta täyttäneille ikääntyneille, jotka asuivat omissa asunnoissaan palvelutaloissa sekä ikääntyneille, jotka osallistuivat seniorikeskusten toimintaan. Kyselyssä käytettiin EASI - Ikääntyneisiin kohdistuvan kaltoinkohtelun epäily – lomakkeen itsetäytettävää muotoa (Self-Administrable EASI © (EASI-sa) - [Elder Abuse Suspicion Index © \(EASI\) | Department of Family Medicine - McGill University](#)). EASI-sa lomake käännettiin suomeksi ja ruotsiksi. Lisäksi vastaanottajille annettiin suullisesti tietoa ja jaettiin saatekirje, jossa kerrottiin kyselyn tarkoituksesta. Heitä myös informoitiin kyselyn nimettömyydestä ja vastaamisen vapaaehtoisuudesta. Lomakkeen saattoi palauttaa merkitsemällä kohdan ”En halua vastata kyselyyn”.

Kyselyllä haluttiin saada tietoa ikääntyneiden kokeman lähisuhdeväkivallan kokemuksista viimeisen yhden vuoden ajalta. Heiltä tiedusteltiin myös, millaisia esteitä ja vaikeuksia he kokevat siitä kertomisessa ja kuinka hyväksyttävältä tuntuu, jos ammattihenkilö kysyy siitä. Tämä voisi auttaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia ymmärtämään lähisuhde- ja perheväkivaltaan liittyviä käsityksiä ikääntyneiden näkökulmasta.

Kyselyssä jaettiin 51 lomaketta. 6 palautettiin merkinnällä "en halua vastata". Heistä yksi ilmoitti sukupuolensa. Kaksi, jotka eivät halunneet vastata, kertoivat syyksi "ei koske minua" ja "ei ole ajankohtaista minulle". Täytettyjä lomakkeita saatiin 45. Heistä oli naisia 32 ja miehiä 14 (n=46). Hieman yli puolet vastaajista kuuluivat ikäryhmään 75-84 vuotta (n=24; 53.3%). Noin kolmannes oli 85 vuotta tai vanhempia (n=15; 33.3%) ja 65-74 vuotiaita oli 6 (13.3%).

Vastaajista 13 (28,9%) tarvitsi apua jossakin päivittäisessä toiminnassa (kysymys 1). Kukaan ei ilmoittanut kokeneensa hoidon laiminlyöntiä (kysymys 2) tai taloudellista väkivaltaa (kysymys 4). Henkistä väkivaltaa kertoi kokeneensa 3 henkilöä (kysymys 3) ja fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa 1 henkilö (kysymys 5).

Kyselylomakkeessa kysyttiin myös, oliko henkilö kokenut vaikeuksia koronapandemian aikana ja jos oli kokenut, millaisia. 30 henkilöä ilmoitti, etteivät olleet kokeneet minkäänlaisia vaikeuksia. Ne, jotka kokivat vaikeuksia (n=13), kertoivat olleensa yksinäisiä, kokeneensa turvattomuutta, pelkoa, masennusta ja turhautumista sekä fyysisen kuntonsa heikkenemistä.

Vastaukset kysymykseen ”Miten koit tämän kyselyn lähisuhdeväkivallasta ” olivat erittäin positiivisia: ”hyvä kysyä, asiallista kysyä, hyvä kysyä vaikka voi olla vaikeaa vastata, tarpeellista kysyä, jos asia koskee itseä tai läheistä”. Kukaan lomakkeen täyttäneistä ei vastustanut kysymistä.

Kysymykseen ”Miten tärkeänä koet lähisuhdeväkivallasta kysymisen ikääntyneiltä” 38 vastaaja ilmoitti, että se on tärkeää, kahden mielestä ei tärkeää ja kolme ei osannut sanoa.

Syyskuussa 2022 järjestetyssä keskustelutilaisuudessa arvioitiin yhdessä vastaajien kanssa EASI-sa lomakkeen kysymyksiä ja mitkä niistä ovat ehkä ikääntyneille vaikeimpia. Fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa koskeva kysymys (kysymys 5) koettiin vaikeimpana.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että yleensä ikääntyneet suhtautuvat myönteisesti lähisuhdeväkivallasta kysymiseen. Tämä tulos on samansuuntainen Kanadassa tehdyn kyselyn kanssa (Mark J. Yaffe, Deborah Weiss, Maxine Lithwick 2012. Seniors' self-administration of the Elder Abuse Suspicion Index (EASI): a feasibility study. Journal of Elder Abuse & Neglect 24(4):277-292, 2012).

Kuitenkin kyselyn suorittajan kokemuksen mukaan ikääntyneen kyky ymmärtää kysymykset ja vastata luotettavasti kysymyksiin tulisi varmistaa ennen kyselyä. Ns. kompetenssia on vaikea arvioida, sillä kompetenssi (tai muisti) ei ole jatkumo – se voi vaihdella jopa yhden päivän aikana sekä liittyen asiayhteyteen – yhdessä asiassa ikääntynyt ymmärtää ja muistaa täysin kaiken, toisessa ei.

